

12 mm skarp ptr fm/78 - ett litet bidrag till Remingtonepoken

Patronen ur Eskilstuna museers samlingar – foto författaren

Den patron som antogs som försökspatron för arméns remingtongevär – patron fm/78 var den patron som sedan en tid användes av de frivilliga skarpskytteföreningarna i vårt land. Enligt Albert Johansson, överlärare i södra Almby skola i Örebro och 1950-talets kanske mest kunnige jakt-och jaktvapenhistoriker så hade tanken om en omladdningsbar patron fötts i de djupa värmländska skytteleden någon gång i början av 1870-talet. Tankarna hade säkerligen också tidigt slagit "slagit rot" bland de otaliga frivilliga skarpskytteföreningarna för här gällde det ju verkligen att kunna hålla ammunitionskostnaden nere. Förutom den låga kostnaden när man laddade hemma vid köksbordet så skulle ju också olika laboreringar med avseende på krut, tändhattar och kulor kunna provas - att kunna optimera en patron för bättre precision var ju definitivt eftersträvan svårt.

Köpmannen Hjalmar Bergstrand, Stockholms Stads Frivilliga Skarpskytteförening tillika kompanichef för 5.te kompaniet var den på vars lott det blev att se till att patronen gick från tanke till verklighet.

Så småningom började väl tanken att mogna även hos höge vederbörande inom lantförsvaret att – se, - "det kanske vore någonting även för oss" - för införandet av remingtons system hade ju kostat mer än det smakat trots den förnämliga snabbskjutningsmaskin som vapnet visat sig vara, varför GFTM den 6/4 1878 anmodar Stm Carl Gustafs stads Kronogevärsfaktori att utreda kostnaden för ändring av 1867 års gevär till centralantändningspatron (det gällde ju att rädda vad som räddas kunde – ff anmärkning). Stm får även i uppgift att utreda kostnaden för en längre patronhylsa (18 decimallinjer = 53,4 mm). Den 9/4 översänds aktuell kostnadsberäkning till GFTM avseende ändring av 1867- samt 1874 års gevär från

ringantändningspatron till centralantändning ur vilken följande utdrag har gjorts:

- 1. nytt slutstycke med tändstift, skruv och säkerhetshakar kr 1:25
- 2. justering av sikte samt utbyte av korn kr 0:75
- 3. pipans smärgling och ombrunering kr 0:50
- 4. uppsmärgling av patronläget kr 0:25
- 5. isärtagning och sammansättning kr 0:50
- 6. omskottställning kr 0:75

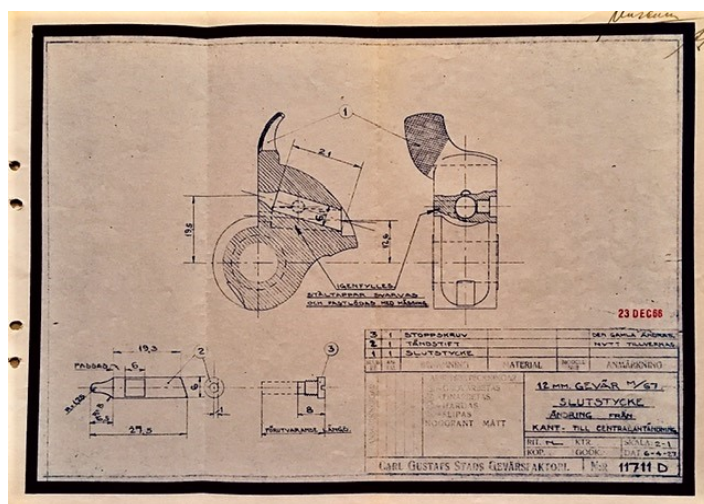
summa kr 3:50

Besiktning kr 0:25

25 % faux – frais kr 0:94

totalt summa kr 4:69

Tillkommer transportkostnad mellan mötesplatser samt inpackning m m - kostnader svåra att beräkna, sätts till kr 0:31 varför hela kostnaden torde belöpa sig till kr 5:- per gevär. Den 9/6 återkommer GFTM till Stm GF med anmodan att tillverka 5 st gevär av 1867 års modell med centralantändning. Den 3/7 översändes till TgmS slutstycken av 1874 års modell ändrade till centralantändning.

Sentida ändring - ritning ur författarens arkiv

Smärre försök kom att genomföras under hösten 1878 med den normala hylslängden (Ekfeldt). Med stor sannolikt genomfördes försöken på Eskilstuna och Carl Gustafs Stads Frivilliga Skarpskytteförenings skjutbana i Kronskogen. I ovan redovisade kostnadsberäkning finns ingen notering om att pipan också måste justeras för den längre hylsflänsen – en nog så grannliga uppgift som väl knappast kunde genomföras samtidigt som uppsmärglingen av patronläget – förövrigt så förefaller kostnaden för uppsmärgling av patronläget som väl låg – att operationen (nr. 4) då också skulle inne bära fördjupning av läget för patronhylsans längre fläns verkar inte rimligt – fler uppgifter i kostnadsberäkningen är märkliga – att skottställningskostnaden skulle utgöra 60 % av priset för nytt slutstycke verkar inte heller rimligt. Vad gäller op. nr 4 - det kunde väl (inte händelsevis) vara så att samtliga "flänslägen" under tidigare produktion redan var tillräckligt djupa för en

eventuellt ny patron eller kunde det det – författaren syftar på 1870- resp. 1871-års produktion vilken till stor del var ur mått avseende pipa och patronläge - främst för stor kaliber (ca 0,06 mm) samt för djupa patron- och flänslägen.

Bevekelsegrunderna för ändring till en centralantänd patron i den gamla kalibern kommer klockan "fem i 12." Man skriver ju 1878 – i vår omvärld börjar man nu att göra försök med mindre kalibrar och trots att lilla Sverige låg långt periferi från de stora händelsernas centra så kunde vi ju inte vara underkunniga om den utveckling som skedde – *och vi deltog ju själv däri!* 1877 upprättades skjuttabellen för 10,15 mm kalibern och under åren däromkring så var ju GF till stor del sysselsatt med att tillverka försöksvapen för den svensk-norska gevärskommittén så visheten om den finare kalibern med de nu kommande cylindroogivala projektilerna och dess högre belastnings fördelar var alla underkunniga om, likaledes vissheten om att nya tider vad gäller ammunitionsutveckling randades. Nedan (maj 1877) förteckning över försöksgevär som Svensk-Norska gevärskommittén anser nödvändiga för försöksskjutningar:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
10,2	60	20,8	2,75	450	735	4,04	19,4	3	0,255	2,42
10,2	60	20,8	2,75	475	776	4,5	21,6	3	0,255	2,58
9,5	50	18,3	2,93	475	1000	4,25	23,2	3	0,258	2,28
9,5	60	18,3	2,93	475	833	4,25	23,2	3	0,258	2,28
9,0	50	16,4	3,03	490	1089	4,20	25,9	3	0,258	2,13
9,0	60	16,4	3,03	490	907	4,20	25,9	3	0,258	2,13
9,0	70	16,4	3,03	490	778	4,20	25,9	3	0,258	2,13

ANM:
 1 = gevärets kaliber, mm
 2 = räffelstigning i kaliber
 3 = kulvikt i gram
 4 = kullängd i kaliber
 5 = utgångshastighet m/s
 6 = kulans rotationshastighet i varv/s
 7 = krutladdningens vikt i gram
 8 = krut i % av kulvikten
 9 = antal gevär
 10 = belastning i gram/kvmm

Tabellen – ur författarens arkiv visar den nyare tidens anstormning – så som det lät sig göras med svartkrutets begränsningar – vilka tydligt syns i kolumnerna 5 resp. 8

Men varför då dessa förslag till förändringar (fem i tolv). Förmodligen ett förslag i bästa mening med syfte att förbilliga ammunitionen. Den förlängda hylsan ett "hugskott". Att överhuvudtaget ge sig in på en ny förlängd patronhylsa med vad det skulle ha fört med sig i ett vapen som i flera avseenden var föråldrat redan när det antogs var ju inte rimligt – och ett vapensystem med ett otal modeller med pipor i gjutstål från olika leverantörer, pipor i välljärn från ett dussintal bruk och till stora delar med pipor och patronlägen i stora avvikelser.